

گزارشی کوتاه از روند برگزاری چهاردهمین جشنواره شعر فجر

از کنار مزار حاج قاسم تا بچه های سیل زده بلوچستان

عاطفه جعفری

روزنامه‌نگار

جشنواره شعر فجر مانند دیگر جشنواره‌های فجر، همزمان با سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی برگزار می‌شود، جشنواره‌ای که ۱۳ دوره از برگزاری آن گذشته و امسال قرار است چهاردهمین دوره آن برگزار شود. در دو هفته اخیر، خیلی‌ها خواستند از آب گل آلود برای این جشنواره ماهی بگیرند، کتاب‌نداشته‌اند و در لیستی اسامی‌شان را نوشتند که مثلا از این جشنواره انصراف داده‌اند و شرکت نمی‌کنند. اما گویا بی‌خبر از این بودند که این جشنواره قواعد خاص خودش را دارد و شرکت‌کنندگان باید کتاب داشته تا بتوانند در آن حضور داشته باشند یا از آن انصراف دهند. با همه این تفصیلات، جشنواره در حال برگزاری است. برای بزرگداشت شهید قاسم سلیمانی به شهر کرمان رفتند و شعرخوانی کردند، کنار مزار سردار جمع شدند و نادر بختیاری،

سعید بیابانکی، حامد حسین خانی، سیدسکندر حسینی، احمد شهریار، حامد سکری، سیداحمد علوی، محسن کابوایی، علی محمد مودب، محمدحسین نعمتی و تعدادی از شاعران استان کرمان شعرخوانی کردند. همان‌جا کنار مزار سردار، تلفنی با دخترش صحبت کردند و او به‌طور ویژه از برگزارکنندگان جشنواره تشکر کرد که یاد پدرش بودند. شاعران از کنار سیل سیستان و بلوچستان هم به‌احتی نگذشتند و در کنار مردم بودند. علاوه‌بر جمع آوری کمک‌های نقدی برای سیل‌زدگان، به فکر تهیه کتاب برای بچه‌ها بودند. در سفری دوازده‌روزه اسماعیل امینی، محمدرضا پایرامی، رضا امیرخانی، شهربار عباسی، غلامرضا طریقی و مهدی قزلبی با سفر به روستاهای جنوب استان سیستان و بلوچستان همچون کلان، اورکی، فرلان، درگان‌ها، کهبری و زرآباد با ساکنان این مناطق دیدار و گفت‌وگو کردند و از نزدیک در جریان مسائل و مشکلات آنان قرار گرفتند. اهدای کتاب و نوشت‌افزار به کودکان این روستاها از برنامه‌های گروه اعزامی بنیاد شعر و ادبیات داستانی به این مناطق بود. در

این سفر، فرآیند راه‌اندازی کتابخانه در روستای کلان (مرزی‌ترین روستای ایران) آغاز شد. همچنین همه کتاب‌های بخش شعر کودک و نوجوان جشنواره شعر فجر به کتابخانه بهار روستای زمین چابهار اهدا شد و حالا در آخرین قدم‌شان می‌خواهند مراسم اختتامیه جشنواره را در سیستان و بلوچستان برگزار کنند. مهدی قزلبی در این باره گفت: «با اینکه می‌دانیم مردم سیل‌زده این خطه، اولویت‌هایی همچون مواد غذایی، پوشاک، دارو و سرپناه نیاز دارند، ولی از آنجا که باور داریم هرکس در هر مسئولیتی باید رفتار حرفه‌ای داشته باشد و بهترین تصمیم را در حوزه‌هایی که نیاز است اتخاذ کند، ما با بردن جشنواره شعر فجر به سیستان و بلوچستان علاوه‌بر برگزاری محافلی با شعرخوانی شاعران استان و دیدو بازدید شاعران کشوری با علاقه‌مندان بومی حوزه ادبیات این مناطق، می‌خواهیم توجه رسانه‌ها و اهالی ادبیات را به این خطه جلب کنیم. ما با تجربیاتی که در دوره‌های گذشته به دست آوردیم، همانند محفل افتتاحیه دوازدهمین جشنواره شعر فجر که پس از زلزله کرمانشاه در شهرهای کرمانشاه و سرپل‌ذهاب برگزار شد،

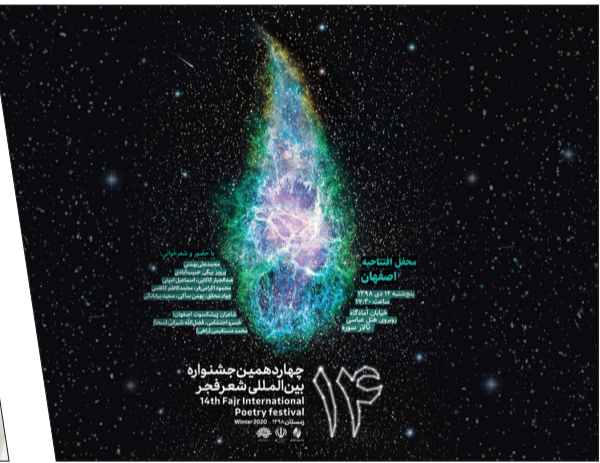
بر این باوریم که این توجه‌ها اگر با نیت خالصانه باشد، باعث پشیمانی و نوجوانان سیستانی در شرایط بحرانی و محدودیت‌های دسترسی ناشی از محاصره شهرها و روستاهای شان آنچنان نسبت به کتاب‌های اهدایی شغف نشان می‌دادند که به‌نظم رسید این هدیه ناچیز ممکن است برای راه‌اندازی کتابخانه این روستای مرزی گامی کوچک به شمار آید؛ اما بیش از آنکه ردی فرهنگی در خاطر عزیزان آسیب‌دیده از سیل بر جای بگذارد، می‌تواند یادگاری ارزشمندی برای من باشد. به بیان دیگر، این سفر باعث شد احترام همواره من به مردم این استان با عشق درآمیخته شود، به همین دلیل از این پس با دو برابر ارادت و عشق از سیستان و بلوچستان خواهم سرود.» جشنواره شعر فجر، طبیعتا ایرادهایی هم دارد اما نکته مهم اینجاست که عده‌ای با هم همدل و همسو شده‌اند تا دردی را بر درازند در کنار اینکه در حال انجام دادن یک کار فرهنگی هستند. در گزارش امروز با دو شاعر، علی‌رکن‌الدین و نفیسه‌سادات موسوی هم صحبت شدیم تا نظرات‌شان را در مورد اهمیت و تاثیر این جشنواره بدانیم.

نفیسه‌سادات موسوی: شعر جوان، اتفاق ویژه جشنواره امسال

در روزهایی که جشنواره‌های فجر با سیاسی‌ترین موضع‌گیری‌ها از بین مخاطبان، هنرمندان، داوران و گروه‌های مختلف مردمی روبه‌رو هستند، شنیدن اینکه دبیرخانه جشنواره شعر فجر تصمیم گرفته اختتامیه این دوره را در سیستان و بلوچستان سیل‌زده برگزار کند، خبر مسرت‌بخشی بود. با این کار این ظرفیت ایجاد می‌شود که هم محفل شعرخوانی در آنجا برپا شود و هم شاعران کشوری با علاقه‌مندان بومی حوزه ادبیات در این مناطق دیداری تازه کنند و هم به این بهانه توجه رسانه‌ها و اهالی ادبیات به این خطه جلب شود. این کار البته مسبوق به سابقه هم بوده است؛ برای نمونه محفل افتتاحیه دوازدهمین جشنواره شعر فجر که با روزهای پس از زلزله کرمانشاه مصادف شده بود در شهرهای کرمانشاه و سرپل‌ذهاب برگزار شد. این دست حرکت‌ها از این منظر ارزشمند هستند که همان‌طور که هنرمندان باید نسبت به اتفاق‌های پیرامون‌شان در جامعه رفتاری کنش‌گرانه داشته باشند دستگه‌های متولی امر برنامه‌های ادبی و هنری هم باید سهم خودشان را در فراهم کردن چنین بستری ایفا کنند و جشنواره شعر فجر در ادوار مختلف برگزاری اش به‌خوبی به این مساله توجه داشته است. یکی از اتفاق‌های خوب جشنواره امسال اضافه‌شدن بخش ویژه شعر جوان به جشنواره است. از آنجا که همیشه رویکرد جشنواره فقط بررسی کتاب‌های منتشرشده شعر فارسی بوده است، جوان‌ترهایی که بین‌شان شاعران خوب و خوش‌آهنگ هم دیده می‌شود اما هنوز اثر چاپ‌شده‌ای ندارند، عملا از گردونه رقابت‌ها حذف می‌شدند و همین گاهی سبب کم‌رنگ‌شدن انگیزه این شاعران بوده است. اما با اضافه شدن این بخش، شاعران زیر ۲۵ سال بدون کتاب هم امکان ورود به چرخه رقابتی جشنواره را در اشل کوچک‌تر تجربه می‌کنند و این حتما اتفاق مثبتی است. از آنجا که شعر امروز به دلیل گره‌خوردگی بیش از حد مردم و شاعران با فضای مجازی کمی در پرداخت‌های صحیح دستوری و لغزش‌های زبانی در آن سهل‌انگاری شده است و اقبال مخاطب به اصطلاح لایک‌خور بودن، شعر حواس‌شاعر را از توجه به نکات، قاعده‌ها، ظرایف زبانی و بیانی پرت می‌کند، شاعر امروز بیشتر به دنبال ارائه اثری صرفا مخاطب‌پسند است. حتما این مساله و مسائل دیگری از این دست که این روزها رو به گسترش هم هستند توجه دبیرخانه جشنواره را به خود جلب کرده که در اولین دوره‌ای که بخش ویژه شعر جوان به جشنواره اضافه شده است، موضوع ویژه آن در کنار موضوع آزاد، «برخوان فارسی» را رویکرد «پاسداشت زبان و ادبیات فارسی در کشور» انتخاب شده است، از این رو می‌توان دغدغه و تصمیم این بزرگواران را ستایش کرد.

علی رکن‌الدین: ما شاعران خود را باور نداریم

جشنواره شعر فجر باید خیلی بهتر از این باشد، این را نمی‌دانم که به‌خاطر بودجه‌اش به این شکل برگزار می‌شود یا دستور برگزاری همین است یا برگزارکنندگان به همین قالب اکتفا کرده‌اند، این را نمی‌دانم ولی این را باور دارم و می‌دانم که باید خیلی بهتر از این برگزار شود. جشنواره فیلم پنج بخش، بین ۸۰ تا ۱۰۰ نامزد و ۲۰ برگزیده دارد. ۲۰ سیم‌رغ در ۲۰ بخش مختلف توزیع می‌شود. حال اینکه در شعر فجر فقط سه بخش و هر بخش سه برگزیده دارد. یعنی بازم در هر بخش یک نفر برتر نیست، سه نفر برگزیده هستند. این اتفاق شاید محافظه‌کاری باشد یا هر چیز دیگری، اما جشنواره شعر فجر را به خاموش‌ترین جشنواره هنری فجر تبدیل کرده است. امسال البته یک بخش شعر جوان به جشنواره اضافه شد که خوب است و رویکرد جوان‌گرایانه دبیر جشنواره را نشان می‌دهد اما این کف انتظار ماست. شاید هم کمتر از آن. شعر هم در ساحت زبان و هم در ساحت فرم و ایضا موضوع و محتوا دارای قلمروی بزرگی است که می‌شود برای هر کدام از این شهرهای قلمروی بزرگ شعر در هر سال یک چهره معرفی کرد. تقسیم‌بندی شعر کلاسیک، نمایی و سپید، تقسیم‌بندی زبانی معیار و محاوره (ترانه)، تقسیم‌بندی محتوایی عاشقانه، حکمی، آیینی، طنز، اعتراض، اجتماعی، دفاع مقدس و ارزش‌های ملی و مذهبی و موضوعات مهم دیگر و چندین نوع تقسیم‌بندی دیگر که این جشنواره را همه‌گیر کند، می‌شود این سرو هم مثل سیم‌رغ ارزشمند شود. دارم بلند بلند فکر می‌کنم، مثلا به جای اینکه از کتاب‌های چاپ‌شده سال گذشته چند نامزد و بعد هم چند برگزیده در سه عنوان: شعر کودک، بزرگسال و درباره شعر داشته باشیم. می‌توانیم در بخش استحکام زبانی چند نامزد و یک نفر برتر داشته باشیم یا در بخشی مثل نگاه نو در فیلم فجر به کتاب‌های اول توجه داشته باشیم و از میان آنها نسل‌های بعدی شعر ایران را معرفی کنیم. واقعا همه این کارها را می‌توان انجام داد. واقعا دوست دارم همه این کارها را انجام دهم، اما نه دسترسی به یار دارم نه دسترسی به کار. سینماگران ایرانی خودشان این را باور دارند که اگر جشنواره فجری نبود، فیلمسازان ما هم مطرح و جهانی نمی‌شدند و اقبال مردم به سینما هم لااقل همین که هست کم نبود. همین گزاره را در شعر فجر جای گذاری کنیم، همین است که هیچ‌کس شاعر را نمی‌شناسد و آمار پرفروش‌ترین کتاب شعر چند سال اخیر ایران در مقیاس جهانی یک شوخی بیش نیست. همه را گفتم که بگویم ما باور نداریم. ما شاعران خودمان را باور نداریم، شاعرانی که مسئول جشنواره می‌شوند خودشان و ما را باور ندارند. مردم هم به تبع نه ما را خواهند شناخت و نه باور خواهند کرد. همین که یک جشنواره شعر ساکت برگزار و تمامش کنیم، کفایت می‌کند تا سال بعد ببینیم چه خواهد شد.

گزارش

سید مهدی موسوی تبار

روزنامه‌نگار

نشست رسانه‌ای سی‌وهشتمین جشنواره بین‌المللی تئاتر فجر با حضور شهرام کریمی، مدیرکل هنرهای نمایشی، نادر برهانی مرند، دبیر جشنواره بین‌المللی تئاتر فجر و وحید لک، مدیر روابط عمومی این جشنواره روز گذشته در تالار مشاهیر تئاتر شهر برگزار شد. در ابتدای این نشست شهرام کریمی ضمن گرامیداشت یاد سردار شهید حاج قاسم سلیمانی و جانبختگان حادثه سقوط هواپیمای اوکراینی، از اصحاب رسانه به‌عنوان یار همیشگی تئاتر ایران قدردانی کرد و گفت: «ما در برگزاری این دوره از جشنواره با چند چالش مهم روبه‌رو بودیم. اولین چالش ما در زمینه برگزاری جشنواره بین‌المللی تئاتر فجر فقدان اعتبار در زمینه برگزاری این رویداد هنری بود که همچون سال گذشته با کسری بودجه روبه‌رو بودیم و از همان ماه اول برنامه‌ریزی مشکل ما این بود که با جذب اسپانسر نتوانیم بخشی از کسری بودجه خود را برطرف کنیم، اما متاسفانه باید گفت سی‌وهشتمین دوره جشنواره بین‌المللی تئاتر فجر بدون حضور اسپانسر برگزار می‌شود.» مدیرکل هنرهای نمایشی با اشاره به شرایط مالی این رویداد هنری زبان کرد: «ما تلاش کردیم به شکلی فشرده و با صرفه‌جویی جشنواره را برگزار کنیم و با حفظ بخش‌های اصلی جشنواره به شکلی برنامه‌ریزی کنیم که خلأیی در برگزاری اتفاق نیفتد و ارائه خدمات به هنرمندان مهم‌ترین نکته برای ما بوده که سعی کردیم به آن توجه کنیم. دومین چالش ما در برگزاری جشنواره تحریم‌های اقتصادی و سیاسی خارجی است که همه ما با آن دست به‌گریبان هستیم و می‌دانیم این تحریم‌های ظالمانه را جهت حفظ استقلال کشور متحمل می‌شویم و به‌همه رویدادها از جمله جشنواره‌های هنری آسیب زده است. تلاش کردیم هم بهترین آثار را برای بخش ملل انتخاب کنیم و هم اتفاقات مثبتی در این بخش رخ دهد.» کریمی خاطر نشان کرد: «چالش سوم ما حضور نیافتن برخی از چهره‌های هنری در جشنواره سی‌وهشتم بود که باعث شد آثار بخش‌های مختلف جشنواره را با دیگر تنظیم کنیم. یکی از موضوعات مهم و جدی که می‌تواند منجر به شکوفایی تئاتر ایران شود، همدلی و هماهنگی خانواده بزرگ تئاتر ایران است. در هر شرایطی گروهی با تعدادی از هنرمندان که همه جزء خانواده نجیب تئاتر ایران هستند، تصمیم گرفتند آثار خود را به جشنواره ارائه نکنند، این تصمیمی خودی خود قابل احترام است. به هر حال هنرمندان با احساس پاک خود تصمیمی گرفتند که من به‌شخصه به این دوستان و بزرگان بابت‌ارای و نظرشان احترام قائل هستم ولی باید برداشت دیگری از این انصراف‌ها نداشته باشیم.»

در نشست خبری سی‌وهشتمین جشنواره بین‌المللی تئاتر فجر مطرح شد

دفاع از انصرافی‌ها و گلایه از بی‌پولی

باید بیش از ۱۰ اثر در این بخش حضور داشته باشند تا شکل رقابتی به‌خود بگیرند. امسال واقعا وضعیت مالی خوبی نداریم و الزام حضور ۱۵ گروه برای شکل‌گیری بخش مسابقه‌ها از دوش خود برداشته‌ایم تا به کیفیت بیشتر توجه کنیم. سعی کردیم به‌وجود دیگر حوزه بین‌الملل توجه کنیم که از آن جمله می‌توان به بازار بین‌المللی هنرهای نمایشی ایران اشاره کرد که حدود ۲۵ میهمان از کشورهای مهم دنیا در این بخش حضور دارند و این فرصتی خواهد بود برای معرفی تئاتر ایران و دعوت از هنرمندان داخلی به جشنواره‌های بین‌المللی تئاتر.» وی ادامه داد: «جشنواره امسال قرار بود قواره کوچک‌تر و با کیفیت‌تری داشته باشد. الان هم با چنین وضعیتی روبه‌رو هستیم. قرار بود در بخش رقابتی حدود ۳۰ اثر داشته باشیم که پس از اتفاقات اخیر به ۲۰ اثر رسیدیم. در بخش غیررقابتی قرار بود ۲۷ اثر حضور داشته باشد که این تعداد به ۱۵ اثر رسیده است.»

جشنواره‌نه، گردهمایی اهالی تئاتر

دبیر این دوره جشنواره خاطرنشان کرد: «در بخش ملل قرار بود هفت اثر داشته باشیم که الان حضور ۶ اثر قطعی شده است. در بخش تئاتر خیابانی قرار بود طبق فراخوان ۲۲ اثر داشته باشیم که پس از اتفاقات اخیر به ۲۳ اثر رسید. در بخش رادیوتئاتر قرار بود ۱۰ اثر از میزبانی کنیم که در حال حاضر به ۱۱ اثر رسیده‌است. مادر بخش رادیوتئاتر و تئاتر خیابانی بخش‌های ویژه‌ای را برای شهادت سردار قاسم سلیمانی و حادثه سقوط هواپیمای اوکراینی تدارک دیدیم تا آثاری در خور شأن این دو اتفاق تهیه کنیم. وی بیان کرد: «در بخش به‌علاوه فجر، ۴۰ اثر با حضور هشت‌سالن خصوصی خواهیم داشت و در بخش دیگر گونه‌ها که قرار بود ۱۸ گروه شرکت کنند، با چهار گروه این بخش را برگزار خواهیم کرد. پس از اتفاقات اخیر تصمیم قطعی دبیرخانه بر این بود که اگر قرار است جایگزینی برای دوستان انصرافی داشته باشیم تا حد امکان با مقررات فراخوان پایبند به‌نامیم و خوشبختانه این اتفاق نیز عملی شد.» همچنین ایوب آقاخانی، فریدون محرابی و بهرام ابراهیمی به‌عنوان اعضای هیات داوران مسابقه رادیوتئاتر جشنواره بین‌المللی تئاتر فجر توسط نادر برهانی مرند معرفی شدند. دبیر سی‌وهشتمین جشنواره بین‌المللی تئاتر فجر همچنین درباره بزرگداشت‌های این دوره از جشنواره توضیح داد: «بزرگداشت کریم اکبری مبارکه، آندرانیک خچومیان، حسین عاطفی و مهدی لژیروی در سی‌وهشتمین جشنواره بین‌المللی تئاتر فجر برگزار می‌شود.»

قیمت بلیت‌ها

برهانی مرند درباره قیمت بلیت‌ها گفت: «قیمت بلیت‌ها امسال در مقایسه با سال گذشته افزایش نیافته است. در بخش به‌علاوه فجر با پیشنهاد و صلاحدید دوستان قیمت بلیت ۲۵ هزار تومان است. سایت فروش بلیت هم تیوال است که از روز سه‌شنبه هشت‌به‌همین ماه تا ساعت ۲۰ برای اهالی رسانه بازمی‌شود و سپس برای مخاطبان جشنواره در دسترس خواهد بود. همچنین دوستان دانشجویی می‌توانند با ارائه کارت دانشجویی از تخفیف برخوردار شوند. ظرفیت فروش هم بین ۲۰ تا ۳۰ درصد تدارک دیده شده است که من این اتفاق را دوست ندارم و معتقدم باید ظرفیت بیشتری در نظر گرفته شود، اما متاسفانه جشنواره دست ما را برای فروش بلیت‌ها بیشتر می‌بندد.»

شهرام کریمی در ادامه نشست و در پاسخ به پرسشی درباره شفافیت اداره کل هنرهای نمایشی در زمینه مسائل مالی و معنوی بیان کرد: «عدالت را می‌توان با شفاف‌سازی و روشن شدن همه جنبه‌های یک فعالیت هنری عملی کرد و همواره تلاش کردم که این موضوع را جامه عمل بپوشانم. ما موضوعات و اتفاقات تمام‌رویدادهایی را که برگزار می‌کنیم، به شکلی شفاف و واضح مطرح می‌کنیم، اما کمیته مربوطه درباره نحوه اطلاع‌رسانی تصمیم‌گیری خواهد کرد. در حال حاضر وقفه‌ای رخ داده و مطمئن باشید این اطلاع‌رسانی صورت می‌گیرد.» شهرام کریمی همچنین توضیح داد: «فضای تئاتر در بحران‌های سیر گونه‌های هنری، فضای گروهی است و ممکن است تصمیم یک نفر تمام تصمیمات یک گروه را دچار مشکل کند. گروهی داشتیم که خود تمایلی به انصراف نداشتند اما بازنگران تصمیم گرفتند و بالعکس.» نادر برهانی مرند در پاسخ به پرسشی درباره علت همزمانی برگزاری جشنواره‌های بین‌المللی تئاتر و فیلم فجر توضیح داد: «ما سه‌ماهه است در دبیرخانه شبانه‌روز زحمت می‌کشیم تا جشنواره‌ای را تدارک ببینیم که اگر اتفاقات اخیر رخ نمی‌داد، ۱۹ دی ماه جدول ما منتشر می‌شد، کاتالوگ در دسترس قرار می‌گرفت و میهمانان بخش‌های مختلف جشنواره معرفی می‌شدند. پیش از ۱۰ بهمن و در ایام فاطمیه قرار داریم و پس از بازه فعلی هم به دلیل برگزاری انتخابات امکان برگزاری جشنواره را نداشتیم و صلاح بر این دیده شد تا در این بازه زمانی جشنواره را برگزار کنیم. البته ما اولین دبیرخانه‌ای بودیم که برنامه‌ریزی را به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ارائه کردیم، من هم از این هم‌زمانی خوشنود نیستم چون معتقدم که تئاتر مظلوم واقع خواهد شد.» برهانی مرند در پایان در پاسخ به اینکه چرا نهادهایی چون شهرداری برخلاف کمکی که به جشنواره فیلم فجر داشته است، به جشنواره تئاتر فجر اعتباری را تخصیص نداد، گفت: «اشاره می‌کنم که نه‌تئاتر شهرداری (البته به جز حمایت‌های معنوی شهرداری برخی از مناطق)، بلکه دبیرخانه‌ها مانیز هنوز تخصیص اعتباری نداشته است.»